MEKÂNSAL ELVERİŞLİLİK VE FİZİKSEL ÇEVRE KALİTESİ BAĞLAMINDA MEKÂNSAL KALİTE ANALİZİ

Tuğçe ÖZTÜRK[1], Zerrin Funda ÜRÜK[2], Yaprak ÖZEL[3], Gökçe UZGÖREN[4]

[1]Arş.Gör., Gelişim Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, 34310 İstanbul
e-posta: tozturk@gelisim.edu.tr

[2]Dr. Öğr. Üyesi, Gelişim Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, 34310 İstanbul, e-posta: zfuruk@gelisim.edu.tr

[3]Dr. Öğr. Üyesi, Gelişim Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, 34310 İstanbul
e-posta: yozel@gelisim.edu.tr

[4]Arş.Gör., Gelişim Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, 34310 İstanbul
e-posta: guzgoren@gelisim.edu.tr

ÖZET

Giriş: Bu çalışmada bir vakıf üniversitesi güzel sanatlar fakültesi binasının iç mekân fiziksel çevre kalitesi kullanıcı görüşleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin yapılabilmesi için fiziksel çevre kalitesini oluşturan unsurlar, konu ile ilgili mevcut yayınlar da dikkate alınarak, belirlenmiştir. Mekânsal kalite, mekânı kullanan bireylerin yaşamsal tatmin hissine ilişkin bir kavram olarak, bireyin mekân kullanım tercihini artıracak bir kalite ve yaşanılırlık düzeyini tariflemektedir. **Amaç:** Seçilen Güzel Sanatlar Fakülte binasında var olan mekânsal öğelerin **"**mekânsal kalite", "mekânsal elverişlilik", "fiziksel çevre kalitesi" bağlamlarında değerlendirilip, ihtiyaçları ne ölçüde karşıladığını ölçmek ve bu amaç doğrultusunda örnek üzerinden öneriler getirmek amaçlanmıştır. **Kapsam:** Öğrenciler, akademik ve idari personeller, servis personelleri gibi bir üniversite içerisinde yer alabilecek tüm kullanıcılar kapsam dâhilindedir. **Sınırlılıklar**: Seçilen örnek fakülte binası iç mekânları; koridor/sirkülasyon alanları, kütüphane, konferans salonu, yemekhane/kantin, kapalı sigara içme alanı, tuvaletler ve açık alanlardır. Bu mekânlar içerisinde de mekânsal estetik ve işlev bağlamlarında aydınlatma, renk uyumu, havalandırma, oturma elemanları gibi öğeler incelenmiştir. **Yöntem:** Seçilen örnek içerisindeki ortak kullanım alanlarını ve onlara ait bazı mekânsal öğeler anket ve gözlemler vasıtasıyla incelenmiştir. Tarafımızdan hazırlanmış olan anket 12 sorudan oluşmaktadır ve ankete 34 kişi katılım göstermiştir. İlk 5 soru; yaş, eğitim durumu, meslek, tercih ettiğiniz bina girişi ve okul içi yönlendirme tabelaları yeterliliği gibi demografik ve genel sorular içermektedir. Altıncı sorudan itibaren sorular mekânlara göre kategorize edilmiştir ve herbir kategori 4 alt sorudan oluşmaktadır. Seçeneklerde ise Likert ölçeği kullanılmıştır. **Bulgular:** Birinci soruda yoğunluk 18-25 ve 26-35 yaş aralığında toplanmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu lisans aşamasında olan öğrencilerden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra akademisyen ve personel katılımcılar da olmuştur. Dördüncü soruda en çok tercih edilen bina girişi sorulmuştur. Buna göre; 1-fakülte ana girişi, 2-fuaye alanı girişi, 3 ise yemekhane girişleridir. Çoğunlukla fakülte ana girişi tercih edilmektedir. Ardından fuaye alanı girişi gelmektedir. Bu sebeple ana giriş ve fuaye alanı girişlerinin sirkülasyon durumları gözlemlenmiştir. Bu noktalardaki sirkülasyon alanlarının engelli kullanımına uygun olmadığı ilk olarak göze çarpmaktadır. Beşinci soruya baktığımızda ise okul içi yönlendirme tabelaları yeterliliği sorgulanmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu hiç katılmıyorum ve katılmıyorum şıklarını seçmişlerdir. Yapılan gözlemlerde okul içi yönlendirme tabelası kullanımında

eksiklikler gözlemlenmiştir. Altıncı soruda koridorlar/sirkülasyon alanları ele alınmıştır. Bu alanlarda kullanılan aydınlatma, renkler, havalandırma ve oturma elemanlarına yönelik memnuniyet durumu anlaşılmaya çalışılmıştır. Buna göre; aydınlatma yeterliliği sorusuna verilen cevaplar sonucu katılıyorum ve katılmıyorum %41,1 ile eşit çıkmıştır. Yapılan gözlemler sonucu merdiven ve koridor gibi mekânlarda genel aydınlatmanın yeterli olduğu gözlemlenirken, fuaye alanı gibi geniş ve lokal aydınlatma ihtiyacı olan alanlarda eksiklikler olduğu gözlemlenmiştir. Bu alanlardaki renk uyumu ise memnuniyeti karşılamamaktadır. Mekânlarda kullanılan farklı renk, doku ve desenler bütünlüğün sağlanamamasına yol açmıştır. Diğer taraftan havalandırma konusunda ise büyük çoğunluğun memnun olmadığı ortaya çıkmıştır. Merkezi havalandırma sistemi olmamasından dolayı havalandırma problemi oluşmaktadır. Bir diğer madde olan oturma elemanları konusunda ise yoğunluk katılmıyorum ve kararsızım şıklarında toplanmıştır. Gözlemler sonucu oturma elemanlarının, dairesel formlarına uygun olmayacak şekilde konumlandırıldığı ve yemekhane girişi gibi sirkülasyonun yoğun olduğu yerlere konularak geçişi zorlaştırdığı gözlemlenmiştir. Yedinci soruda kütüphane ele alınmıştır. İlk olarak aydınlatma konusuna verilen cevaplarda çoğunluğun aydınlatmadan memnun olduğu ortaya çıkmıştır. Renk uyumu konusunda ise katılmıyorum şıkkında bir yoğunluk vardır. Bu mekânda kullanılan renklerin çalışma ortamına uygun olması beklenmektedir. Oturma elemanları ve çalışma masaları konfor ve kullanışlılık konusunda ise verilen cevaplarda kararsızım diğerlerinden fazladır. Kullanılan mobilyalar kullanışlı olmakla birlikte mekânın konfor kalitesi arttırılabilir. Dokuzuncu soruda yemekhane/kantin ele alınmıştır. Aydınlatma konusunda çoğunluk katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Yapılan gözlemler sonucu aydınlatmanın yetersiz olduğu anlaşılmıştır. Renk uyumu konusunda ise hiç katılmıyorum ve katılmıyorum şıklarında yoğunlaşıldığı görülmektedir. Mekânda kullanılan mobilyaların, duvar ve zemin renk ve dokularının bir bütünlük sağlamadığı gözlemlenmiştir. Havalandırma ise memnuniyeti karşılayamamıştır. Yemekhane olmasından dolayı havalandırma eksikliği diğer mekânlara oranla daha çok hissedilmektedir. Oturma elemanları konfor ve kullanışlılık konusunda ise çoğunluk katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Son olarak diğer sorulardan farklı olacak şekilde ekstra bir alt soru sorulmuştur. Soru; yemekhane ve kantin alanlarında alışveriş yapmak için girilen sıranın düzenli ve akıcı olup olmadığını sormaktadır. Çoğunluk katılmıyorum ve ardından hiç katılmıyorum seçeneklerini seçmiştir. Yapılan gözlemler sonucu yemekhane ve kantin sıralarındaki birikmeler sonucu bazı geçişlerin kapandığı ve dolaşımın zorlaştığı gözlemlenmiştir. Mekânın organizasyon şeması üzerinden değişiklikler yapılması ve birimlerin yeniden organize edilmesi gerekmektedir. Onuncu soruda kapalı sigara içme alanı ele alınmıştır. Bahçede yer alan ve camla çevrili bir mekândır. Renk uyumu konusunda çoğunluk hiç katılmıyorum şıkkını seçmiştir. Havalandırma konusunda ise özellikle kış aylarında camlar sıklıkla açılmadığı için oluşan sigara dumanını atmaya yarayan bir sistem bulunmamaktadır. Bu durumda oldukça havasız bir ortama yol açmaktadır. Oturma elemanları konfor ve kullanışlılık konusunda ise hiç katılmıyorum seçeneğinde yoğunluk oluşmuştur. On birinci soruda tuvaletler ele alınmıştır. İlk olarak aydınlatma memnuniyeti konusunda çoğunluk katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Havalandırma konusunda ise hiç katılmıyorum seçeneğinde yoğunlaşılmıştır. On ikinci soruda açık alanlar ele alınmıştır. İlk olarak bahçe mobilyaları konfor ve kullanışlılık konusunda çoğunluk katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Oturma alanları katılımcılar tarafından yetersiz bulunmuştur. Niceliksel olarak ihtiyacı karşılamamaktadır. Peyzaj düzenlemeleri ve bitkilendirme konularında ise belirgin bir problem görülmemiştir. **Sonuç ve Öneriler:** Binaların kullanımı sürecinde kullanıcı memnuniyetinin tespit edilmesi, mevcut durumdaki binaların iç mekânlarının daha verimli kullanılması ve daha sonra yapılacak tasarımlara yön vermesi açısından oldukça kullanılan bir yöntemdir. Örnek olarak seçilen bina kullanıcılarına uygulanan anket, diğer eğitim binalarına da kolaylıkla uygulanabilir niteliktedir. Yapılan bu çalışma kapsamında elde edilen veriler yeni tasarlanacak binalara da ufuk açacağı gibi, mevcut binalar ile ilgili iç mimari düzenlemeler konusunda da uygulayıcılara yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim binası, Kullanıcı memnuniyeti, Mekânsal elverişlilik, Fiziki çevre kalitesi, Mekânsal kalite